

valkhof nieuws

13e jaargang nr. 4
1970-1991

VALKHOFNIEUWS

REDAKTIEADRES: POSTBUS 1390
6501 BJ NIJMEGEN

REDAKTIELEDEN: M. Vollenbregt
H. Schoonwater
A. Janssen
H. v. Brienem

VALKHOFVERENIGING

LIDMAATSCHAP: Schriftelijke aanmelding
via postbus 1390 Nijmegen

CONTRIBUTIES: f 20,- per jaar
65+ f 12,50 (vanaf 2e jaar)
op postgironummer: 4438363
bnv. Valkhofvereniging.

VALKHOFSTICHTING

ABN-bank Nijmegen
Rekeningnummer: 53.76.75.930
Giro ABN-bank: 821025

Afspraken voor
Kapelrondleidingen:
H. v. Brienem
Sb. Annastraat 286
6525 HC Nijmegen.
Tel. 541379
Hiervan zijn geen
kosten verbonden.

VOORWOORD

In de veelbewogen geschiedenis van onze Valkhofvereniging is een belangrijk jaar voorbij. Wij, maar ook de stad Nijmegen, kwamen veel in de publiciteit bij de herdenking van een historie die zich 1000 jaar geleden hier op het Valkhof voltrok. Alle landen binnen het vroegere West-Romeinse Rijk, brachten de geschiedenis van Keizerin Theophano op de voorgrond. Van Athene tot Münster, van Nijvel tot in Quedlinburg, ja zelfs in Polen, overal kwam via pers, radio of T.V. haar leven in de schijnwerpers. Omdat hierbij steeds het Valkhof en Nijmegen genoemd werden, blijkt weer eens dat hier een Europese-geschiedenis aan de orde is die voor de stad van grote waarde kan worden in de toekomst, als wij deel zijn van een verenigd Europa.

De prachtige Nikolaas-ikoon die vanuit de byzantijnse-Valkhofkapel naar de Pantaleonskerk in Keulen werd overgebracht, daarbij symbolisch de route volgende zoals duizend jaar geleden het dode lichaam van Theophano, werd met plechtigheden voorgoed bij haar laatste rustplaats opgesteld. De hierbij werkelijk schitterend uitgevoerde Krönungsmesse van Mozart, hadden wij niet graag gemist. Doch ook het verbroederingstreffen na de herdenking werd onvergetelijk. Een volledig verslag van alle activiteiten zult U op een van de volgende bladzijden vinden.

Misschien heeft het allemaal veel werk gekost, maar 'wij' kunnen tevreden zijn! de enorme aantallen bezoekers aan de Valkhofkapel bewijzen het!

De scepticie hebben -geen- gelijk gekregen. zij hebben letterlijk - de boot gemist-!

Redactie.

OP DE SPOREN VAN KEIZERIN THEOPHANO DEEL II
HAAR DOOD EN GRAF

door: Henk Schoonwater.

Bij het naderende einde van dit Theophano-jaar, is het misschien wel nuttig om nog even stil te staan bij het leven en de dood van deze Keizerin.

De leden van onze Valkhofvereniging, maar ook vele anderen, hebben via uitgebreide artikelen kennis gekregen over deze merkwaardige, wat geheimzinnige vorstin, waarover zeker het laatste woord nog niet gesproken is.

Dat zij zowel politiek als cultureel grote invloed had in het hier toen nog barbaarse Noord-west Europa, zal ieder wel duidelijk zijn.

Geheimzinnig was reeds haar aankomst in Italië, een bruid met raadsels omgeven. Zij was immers niet de door Otto I gewenste 'Keizersdochter' voor zijn zoon, maar slechts een 'Keizerlijke nicht'. Doch Otto II was schijnbaar meteen 'weg' van deze zeer mooie prinses wat werd benadrukt met schenkingen op de nog altijd bewaarde 'Bruids-oorkonde' die overigens ook door de regerende Keizer Otto I ondertekend werd.

Toen stak echter van alle kanten jalouzie op tegen 'die Griekse', hiertegen heeft Theophano dan ook een leven lang moeten vechten, waar nog bij kwam dat zij in 983 bij de dood van haar man de 'keizerlijke' macht voor zich opeiste, omdat haar zoon nog minderjarig was.

Juist nu omdat zij 'vrouw' was, konden 'mannen' in die tijd dit maar moeilijk accepteren. Hierna volgden voor haar dan ook zeer moeilijke jaren waarin zij, slachtoffer van laster en verdachtmakingen, toch via haar intelligent en diplomatiek optreden de tegenstanders van hun ongelijk wist te overtuigen.

Heeft Theophano soms een voorgevoel gehad betreffende een naderende dood? We weten het niet...

Begin 990; een jaar voor haar dood, was zij in Rome en kreeg daar van de Paus relieken van de H. Albinus. Deze heilige Albinus was een martelaar uit de eerste christentijden, waarover vrijwel niets bekend is. Zij schonk deze relieken aan de haar zo geliefde Pantaleonskerk in Keulen. Maar dit kan op zijn vroegst pas in het najaar zijn geweest. Van januari tot april is zij nog in Rome, daarna in Ravenna en eind april in Pavia. Als de lente in zicht is gaat ze via Reichenau en Mainz naar Magdeburg om daar de zaken te regelen bij altijd weer opstandige Slavische volken aan de Elbe. In het najaar komt ze naar het Rijnland, zal toen ondermeer Keulen hebben bezocht om daar de relieken aan de abt in de Pantaleonskerk te overhandigen. Niet alleen stichtte zij een altaar waarin deze relieken een rustplaats zouden vinden, doch bepaalde tevens dat zij vóór dit altaar begraven wilde worden. Om hiervan verzekerd te zijn, legde zij haar kostbare hoofdbedekking reeds op de plaats van haar toekomstige graf. Aldus het verhaal in de 'Translatio Sancti Albibi'. De Pantaleonskerk was haar altijd lief geweest omdat Pantaleon als oosterse Heilige al in 300 de marteldood stierf in Nikomedië en zeer vereerd werd in die streken als beschermheilige van doktoren. Via Aartsbisschop Agobard van Lyon, (816-840) schijnt Keulen in het bezit te zijn gekomen van de eerste relieken en kreeg de kerk het patronaat St. Pantaleon. Voor Theophano moet het ongetwijfeld een verrassing zijn geweest te ontdekken dat hier in het westen een oosterse heilige werd vereerd. Vandaar dat zij zich beijverde met geldschenkingen de nog niet voltooide kerk te doen afbouwen. Aartsbisschop Bruno, een oom van haar man, had hier een Benedictijner klooster gesticht in 957, doch de bijbehorende kerk was nooit verder gekomen als het huidige middenschip. Door Theophano's toedoen bouwde men aan de oostzijde een

koornis met crypte en later aan de westzijde het z.g. West-werk, dit laatste kwam gereed in 996 dus pas na haar dood. Zij had dus al op vrij jonge leeftijd haar eeuwig heil verzekerd, de monniken zouden haar in hun gebeden gedenken, ook na haar dood.

In dit verband is merkwaardig dat Theophano begin mei 991, dus zes weken voor haar dood, een verschijning zou hebben gehad van de Heilige Laurentius. Zij verbleef toen in Merseburg in het oosten van Duitsland, zij ontving hierbij de opdracht het bisdom Merseburg weer in ere te herstellen. Laurentius verscheen haar met een gewonde rechterarm en benadrukte nog dat door nalatigheid van haar man (Otto II) velen daar geen Christen waren. Door het bisdom opnieuw op te richten zou de ziel van haar overleden man bij het 'Laatste Oordeel' eeuwige rust verkrijgen. Thietmar, bisschop van Merseburg en schrijver van de beroemde Merseburger Kroniek, vertelt hierover dat hij via een tussenpersoon dit verhaal van Theophano zelf vernam.

Theophano heeft het mogelijk op haar sterfbed nog aan haar zoon doorgegeven. Otto III probeert dan ook op de synode van 999 tevergeefs de wens van zijn moeder waar te maken, maar het lukt niet vooral door politieke tegenwerking van Magdeburg. Pas onder Koning Hendrik II in 1004 werd het bisdom hersteld.

De heilige Laurentius was in de derde eeuw diaken in Rome en belast met het zorgen voor de armen en verstotenen, hij werd na gevangename ter dood gebracht op de 10e augustus in het jaar 258. In Rome behoorde hij tot de meest vereerde Heiligen, ook bij de Ottoonse Keizers stond hij in hoge eer. Otto de Grote stichtte na de onderwerping van de Hongaren op Laurentiusdag in 955, dertien jaar later het bisdom van Merseburg.

In mei 991 vertrok Theophano van Merseburg naar Nijmegen. In Frankrijk waren moeilijkheden over een troon-

opvolging ontstaan, ingrijpen was noodzakelijk. Een hoog gezelschap was in de Valkhofburch aanwezig, tot politieke besluiten kwam men niet, de Keizerin bleek oververmoeid en zwak.

Bisschop Thietmar de kroniekschrijver bericht over haar dood:

'Nu moet ik over het einde van de Keizerin spreken.. In het jaar 991 werd de Keizerin te Nijmegen ziek, na een rechtschapen en voltooid leven, verliet zij deze wereld op de 15 juni. Zij werd door Everger, aartsbisschop der hl.Kerk van Keulen begraven in het klooster van de heilige Pantaleon...Haar zoon was hierbij tegenwoordig en verleende het Konvent aldaar rijke stichtingen voor het zielenheil van zijn moeder.'

Men heeft het vermoeden dat Theophano werd begraven volgens haar wens voor het Albinus altaar. Maar waar stond dit? Een nu verdwenen oorkonde uit 1327 spreekt over een 'opnieuw vinden van de Heilige Relieken..' nadat deze lange tijd verborgen waren. Ongetwijfeld is dit ook met de resten van Theophano het geval geweest. In 1955-'62 bij de wederopbouw van de zwaar beschadigde Pantaleonskerk vond men in het Westwerk 1 meter oostelijk van de hoofdingang, sporen van een graf ongeveer 2.50 mtr lang, de breedte kon niet worden vastgesteld, het grondvlak lag 2.20 onder het Ottoons loopniveau. Mogelijk was het door een hardstenen plaat afgedekt, hier stond ook het oudste Albinus-altaar. De plaats van het graf, vlak achter de deuren van de hoofdingang, een plaats waar ieder over haar graf kon lopen, kenschetst de deemoed en onderworpenheid voor God in het aangezicht van de dood. Vele hooggeplaatste personen lieten zich op een degelijke plaats begraven.

In 1502 verplaatst Abt Lünick het Albinus-altaar naar het oksaal en daarmee verliest dit elke samenhang met Theophano's graf, waarover we verder niets meer horen.

De in 1499 geschreven 'Koelhoffsche Kronik' vermeld: '...Deze voornoemde Keizerin ligt begraven naast het koor, ter rechter zijde, in een verheven stenen sarcofaag...' Inderdaad vond men bij de laatste opgravingen sporen van een graf in de zuidelijke absis. Ongeer 1600 laat Abt Konrad Kochem het hoofdkoor verbouwen, in de zuidelijke crypta-toegang hakte men een nis: 65 cm hoog, 70cm breed en 60cm diep, hierin plaatste men een houten kast met het gebeente, een hardstenen omlijsting omgaf het geheel. Doch ook hier was haar rust niet verzekerd, want de bouwwoede kende geen grenzen. Een volgende Abt wilde het hoofdkoor nog mooier maken, deze nu liet rond 1740 een barok hoogaltaar maken dat op fundamenteën werd gezet die in de crypte hun basis vonden. Men ontdekte toen opnieuw het graf van Theophano, evenals dat van de stichter der abdij Bisschop Bruno. Nadat de gebeenten een andere plaats hadden gekregen, gooide men de niet meer gebruikte crypta vol puin en zand. Voor Theophano liet men onder de vloer van het priesterkoor een kleine ruimte bouwen bestaande uit steenplaten. De aan de onderzijde van de dekplaat ingehakte naam gaf aan dat hier zich de stoffelijke resten bevonden van de Keizerin. Bij het aanleggen van een verwarming in 1892 verplaatste men alles weer opnieuw omdat de kist in de weg stond bij de aanleg van een verwarmingskanaal. Boven de grond herinnerden twee sarcofagen aan de begraafplaats van de H. Bruno en Theophano, zij waren vervaardigd uit zwart marmer met daarop liggende gipsbeelden die gedeeltelijk verguld waren. In die tijd werd ook een protocol opgemaakt over alles wat gevonden was. Over Theophano: '...Haar beenderen lagen dooreen in een uit losse steenplaten bestaande sarcofaag met geringe afmetingen; 60 bij 39 bij 40 cm. Het bevatte behalve het gebeente, resten van een ge-

waad, een weefsel met ronde versieringen. Een deel was nog omsloten door overblijfsels van een houten kistje waarop vaag resten van een wapen-versiering te zien waren.

In 1924 werd nogmaals het graf geopend, nu werden in opdracht van Monumentenzorg alles onderzocht en beschreven. Nu bleek het vooraf beschreven kistje verdwenen, men vond midden in het crypta-puin een veel eenvoudiger primitief kistje met het gebeente, de weefsels en in een mooie doek gebonden de hoofdhaaren van Theophano. Het is bekend dat vele adellijke dames zich het hoofdhaar lieten afscheren in navolging van de kloosterzusters. Theophano stierf en werd begraven in het kleed van de Benedictinessen, het was een symbool voor het afleggen van al het wereldse, een zich geheel wenden tot God voor wiens aangezicht men zou komen te staan en een uiterlijk teken van berouw over begane zonden.

Het hoofdhaar van Theophano had zich in de loop der eeuwen verbonden met een ondefinieerbaar weefsel, waarvan men vermoed dat het haar hoofdekking betrof.

Na de verwoesting van Keulen werd het graf dat zich naast een venster bevond door onbevoegde hand geopend; aldus de Kölnischer Rundschau van 19-1- '58. Toch had men in 1924 met zorg een klein graf gemaakt het venster afgesloten met een kalkstenen plaat, helaas niet stevig genoeg om het hedendaags vandalisme te kunnen weerstaan.

Gelukkig heeft men bij de restauratie van de Pantaleonkerk na de oorlog een waardig gedenkteken laten maken voor deze uitnemende Keizerin.

Een sarcofaag gemaakt naar antiek model, hierbij vervaardigde de beeldhouwer Sepp Hürten de reliëfs: Christus kroont Otto II en Theophano met ernaast de Hagia Sophia te Konstantinopel en de Pantaleonkerk.

Voor hen die de 'bedevaart' van de Valkhofvereniging naar deze kerk afgelopen juni meemaakten, was het onvergetelijk dit monument te zien omringd door de talloze waxinelichtjes en bloemen. Gelukkig een volk dat zijn werkelijk grote mensen eert! Ook al zijn er tijden van neergang, eenmaal komt toch weer belangstelling voor het werkelijk goede. Het we-dervaren van Theophano's graf is er een voorbeeld van.

Arnhem, Allerzielen 1991.

EEN WOORD VAN DANK

door: het Bestuur.

Een van de grootste trekkers dit jaar was de informative tentoonstelling in de Valkhofkapel, een werkstuk van de Heer M.Schenkels. Overzichtelijk, gemakkelijk te lezen, van fraaie prenten voorzien, kregen de tienduizenden bezoekers een overzicht van Keizerin Theophano, het oost Romeinse Rijk en de Hoofdstad Konstantinopel. Ook de aangebrachte bloemenversiering tijdens de herdenking in Juni, was van zijn hand. Wij zijn dus Martin veel dank schuldig. Maar niet hem alleen, er was meer te zien in de kapel. Het kerkbestuur van de Pantaleonskerk in Keulen had ons een mozaiek-voorstudie in bruikleen gegeven, voorstellende: de 'jonge Keizerin', ontworpen door een Griekse kunstenaar uit Athene. Het trok ieders aandacht. De bloemversiering er omheen was beschikbaar gesteld door bloemenwinkel 'Flora' uit de van Peltlaan; gratis, omdat ook de familie Lang, het werk van de Valkhofvereniging zeer waardeerde. Verder zijn wij ook veel dank verschuldigd aan de Heer B.J.Groen, directeur van het Instituut voor Oosters Christendom aan de K.U. te Nijmegen. Hij was steeds spontaan bereid ons te helpen of te adviseren. Zonder deze mensen en vele nietgenoemden, hadden wij dit hoogtepunt in het bestaan van de Valkhofvereniging nooit kunnen bereiken! Daarom dit woord van dank!

Graftombe van Keizerin Theophano in licht en bloemen (Foto; Antoon Janssen)

TERUGBLIK OP DE THEOPHANO HERDENKING 991-1991

door: PIUS KRUSE.

Voor de Valkhofvereniging zal het jaar 1991 de geschiedenis ingaan als het Theophano jaar. Ondanks de sombere voortekenen in het begin van het jaar, toen het erop leek dat er van alle plannen niets terecht zou komen, kunnen we thans met genoegen terugzien op enkele geslaagde activiteiten. Het geeft voldoening om nog altijd van verschillende kanten te horen, dat de Schiffswallfahrt naar Keulen zo'n aparte ervaring is geweest: een afgeladen boot, waar allerlei mensen vanuit de meest verschillende hoeken met elkaar contact konden leggen en ook hebben gelegd: Nederlanders met Duitsers, wetenschappers met praktijkmensen, Othodoxen met Gereformeerden, jongelui met ouden-van-dagen, progressievelingen met conservatieven, iedereen heeft van de boottocht wel een paar herinneringen van leuke ontmoetingen en tenslotte kwam iedereen ook nog aan zijn natje en droogje, al moest de keuken op het eind, van alles verzinnen om de knorrende magen te vullen. We zijn met zeker zeven Europese nationaliteiten op de Rijn geweest en hebben hem daarmee als Europese levensader alle eer aangedaan. De ontvangst in Keulen was geweldig. Om te beginnen de bruidjes op de kade, wachtend op de bruidegom. Die kwam in de vorm van een rijzige pope met volle baard. Voor zich uit droeg hij de Nikolaas-ikoon als eerste de loopplank op. Dan in heuse processie dwars door de drukte, al het verkeer gaf ons keurig voorrang, de kerkklokken beierden alsof het de middeleeuwen waren. En na maar liefst twee feestelijke kerkdiensten, een orthodoxe en een latijnse, ieder dus met een geheel eigen kleur, stonden er volle bekers wijn en sandwiches klaar onder de hoge bomen van de oude kloos-

De Nikolaas-ikoon wordt plechtig in Keulen binnengedragen. (Foto; Mevr. Radke uit Keulen)

terhof.

Er zijn heel wat namen te noemen van personen, die hun bijdrage aan het welslagen van deze dag hebben geleverd, want ik heb lang niet alles genoemd van wat er allemaal te beleven, te horen en te zien is geweest, maar ik beperk me tot één, n.l. Pfarrer Fritz Leinung uit Kleef. Zonder zijn initiatieven zou dit nooit tot stand gekomen zijn.

Zaterdag 1 juni is dus werkelijk een hoogtepunt geweest, maar ook het Nijmeegse voor-programma op 31 mei mocht er zijn: de wat weerbarstige klanken van het byzantijnse klokkenspel op het Valkhof, waarbij de Barbarossa-ruïne voor één uurtje ontruikt werd aan de dagelijkse verloedering, de Grieks-Orthodoxe vespersdienst in de Petrus Canisiuskerk, waarbij drie zangers en een jochie de hele kerk vol wisten te zingen; en de feestelijke ontvangst ten stadhuize, in de historische Trèves-zaal, ook nu weer schouwtoneel van internationale verbroedering: een Nederrijns burgemeestersduo reikte a.h.w. over heel Europa heen aan de Grieken een teken van verbondenheid: Sint Nikolaas, maar dan niet eentje van speculaas of marsepein. De kleine muziekgroep KIMAMU van instituut Theofaan uit Grave, gevormd door meervoudig visueel-gehandicapten, zorgde voor een leuke verrassing door niet alleen het Theophano-lied keurig te begeleiden, zodat iedereen dit als het ware als een volkslied kon meezingen, maar door ook met Griekse 'sirtaki-klanken' op hun manier een teken van verbroedering te stellen. De Griekse pope liet daarop de jonge muzikanten voelen wat ze niet konden zien: de zilver beslagen ikoon. En dat allemaal ter ere van keizerin Theophano.

Op de eigenlijke gedenkdag zelf, 15 Juni, was er een grote 'Fest-Akt' in Keulen; sommigen van ons zijn

Aanbieding van de Nikolaasikoon door de burgemeesters van Kleve en Nijmegen aan Metropoliet Augustinos (Foto; Antoon Janssen)

daar ook geweest, maar als vereniging maakten we die dag een omtrekkende beweging naar Essen en Recklinghausen. Het weer zat onderweg niet mee en het ikonenmuseum viel wat tegen wat de presentatie betreft, maar de Essener Münsterkirche en de Domschatz waren de reis wel waard.

In Keulen is de Theophano-herdenking een groots aangepakte gelegenheid geweest: de Pantaleonskerk had een hele Festwoche met feestelijke kerkdiensten en voordrachten, er was een boeiende tentoonstelling in het Schnütgen-museum, er was een groots opgezet wetenschappelijk congres en er zijn natuurlijk weer de nodige boeken verschenen, waaronder hele dikke. De in Keulen en omgeving wonende Grieken hebben een grote mozaiek met Thephano in volle keizerlijke waardigheid 'gestiftet', die nu bij de graftombe staat opgesteld. De voorstudie ervan, Theophano als jonge prinses uit het geheimzinnige Byzantium, hebt U allemaal in onze eigen Valkhof-kapel kunnen bewonderen.

De Pantaleons-Pfarre was zo vriendelijk dit mozaiek aan ons enige tijd in bruikleen te geven en ze zijn het zelf op een zomerezondag in juli komen brengen. Onze ontvangst was natuurlijk heel wat bescheidener dan het grootse onthaal in Keulen, maar dank zij onze Kleefse vrienden zijn de Keulenaren niets tekort gekomen en de beperkte omvang van het gezelschap gaf des te meer kans om onder elkaar de band Keulen-Kleef-Nijmegen te versterken. Dit werd nog eens onderstreept door een gulle bijdrage van de Keulenaren voor de doelstellingen van onze vereniging: de instandhouding van de Valkhofkapel en mogelijk een verdere opbouw van de burcht.

Daarna zette de zomer werkelijk in en ging de een na de ander zijns weegs met vakantie. Maar onze kapel-

Plechtigheid in de overvolle Pantaleonskerk in Keulen
(Foto; Antoon Janssen)

bewaarder, Hein van Brienem, bleef onvermoeibaar op zijn post en kon hele drommen bezoekers noteren. Wie nog geen lid van de Valkhof-vereniging was, kon van hem horen hoe waardevol zo'n lidmaatschap is.

Het organiseren van de Ottoonse grenslandroute gold als het sluitstuk van de Theophano-herdenking. Dit sluitstuk werd ingezet met een presentatie van de kleine Theophano-mozaiek. Ted Felen wist over de kunst van het mozaiek-maken boeiend te vertellen. De volgende dag kwamen meerdere honderden in de Valkhof-kapel kijken en gingen er ook heel wat op weg om over de grens een of meer van de in de route opgenomen kerken te bezoeken. Er is geen boek gehouden van het aantal deelnemers aan de route. Maar er moet toch op allebei de zaterdagen dat de kerken speciaal voor de grenslandgangers geopend zijn geweest een legertje van zeker zestig man op pad zijn geweest, mogelijk zelfs beduidend meer, want niet iedereen zal alle kerken bezocht hebben en evenmin zal iedereen door de verschillende 'oppassers' zijn waargenomen, de kerken waren per saldo vrij toegankelijk. Het organiseren van deze activiteit was voor ons een experiment en we houden ons aanbevolen voor commentaar, omdat we ook het volgend jaar iets dergelijks willen gaan ondernemen en dan wellicht minder geslaagde aspecten kunnen verbeteren. Van de 'oppassers' heb ik zonder uitzondering gehoord, dat ze het graag gedaan hebben. Op sommige plaatsen heeft het aangezet tot het samenstellen van handzame informatie, die ook verder een dienst kan bewijzen. Van onze kant past nog eens een hartelijk dank-je-wel voor de belangeloze medewerking.

Deze terugblik is niet compleet zonder vermelding van het geslaagde wetenschappelijke congres op kasteel

Hernen, georganiseerd door de Bredius-stichting en het Instituut voor Oosters Christendom alhier. Er staat een congresboek op stapel en de liefhebbers van de Byzantijnse wereld kunnen nog heel wat van dit jonge instituut verwachten. Ook Numaga deed met een Theophano-lezing een flinke duit in het zakje.

Alles overziend kunnen we zeggen, dat we weer eens ervaren hebben hoeveel onvermoede schoonheid en interessante historie vlak om ons heen te vinden zijn of liever nog: hoeveel schatten en mogelijkheden Nijmegen in handen heeft. En de ervaringen met de Grenslandroute geven daarbij in het bijzonder aan, hoeveel liefde men alom koestert voor het verleden en heden van de 'eigen plek'. Vreemd genoeg heb ik de indruk, dat het bijna overal elders méér leeft dan in Nijmegen, maar dat zal wel een soort beroepsdeformatie zijn: buurmans gras is nu eenmaal altijd groener. Hoe dan ook, het zijn in ieder geval signalen om door te gaan met het aandacht vestigen op ons eigen Valkhof in de hoop, dat daar toch meer van de grond kan komen dan de wacht van een trouwe groep enthousiastelingen bij het laatste overblijfsel van een intrigerend stuk historie.

EEN OPMERKELIJK KRANTEN-BERICHT

H.v.Brienen.

Bij de vele kranten-artikelen uit diverse landen die in het kader van de Theophano herdenking werden geschreven, was er één uit de Frankfurter Allgemeine Zeitung welk wij U gedeeltelijk willen voorleggen.

De journaliste die Nijmegen beschrijft, presenteerde wel bijzonder fraai de Valkhofgeschiedenis en de Nikolaas-kapel. Zij schrijft ondermeer;

'...In de touristische topografie van Nijmegen; dat natuurliefhebbers, wandelaars en fietsers, evenveel te bieden geeft als museum bezoekers, fijnproevers, liefhebbers van straatfeesten of scheepvaartdagen, stond dit jaar het Valkhof aan de top! Dat juist Nijmegen een groot Europees verleden heeft zal u duidelijk worden bij het naderen van het Valkhof, hét historische middelpunt van de stad. Hier staat als enig bewaard gebleven bouwwerk van de vroegere Palts een achthoekige Nikolaaskapel. Vaak gerestaureerd, verwaarloosd, als opslagruimte misbruikt, heeft het een duizend-jarig geheim bewaard hetgeen dertien jaar geleden door de stichters van een Valkhofvereniging opnieuw in het daglicht kwam....'

'...Een licht zoekende plant in een donkere omgeving kan een bezoeker niet meer verrassen als dit indrukwekkende vreemdsoortige bouwwerk, ontstaan in een Germaanse kultuur-kring met grijze watermassa's omgeven. Heden weet men vrijwel zeker dat Keizerin Theophano de Griekse prinses uit Konstantinopel na de gelukkige geboorte van haar zoon Otto III, deze kapel heeft gesticht. Een stukje herinnering aan haar geboorteland waarin zij de al uit haar kindheid vertrouwde Ortho-xe-ritus kon terugvinden.....'

'...Misschien is nu juist dit, eenmalig in de duizend

jaar voorkomende jubileum, oorzaak dat het herinneringsbeeld van Theophano geheimzinnig in het kaarslicht tevoorschijn komt. Want gaat U deze stemmingsvolle kapel binnen voelt U zich als in een geheimzinnige gebedsruimte die eens door wierook en monniken-gezangen gevuld werd.

'Een mooi meisje' zo beschrijven de Nederlandse ver-eerders van deze Keizerin, die op 15 juni 991, nog geen 32 jaar oud, stierf hier op deze paleisheuvel. Een dag later bracht men haar Waal-opwaards via de Rijn naar Keulen om daar volgens haar laatste wens met afgeschoren hoofdharen in het ordenskleed der Benedictinessen begraven te worden in de Pantaleonskerk....'

'....Leefden de middeleeuwse Heersers, die van Palts naar Palts, van Rijksburcht en Bisschopshuis naar Abdijen, steeds onderweg waren zonder enige huiselijke binding, voor Theophano betekende het Frankische Koningsgoed in Nijmegen meer als een kort verblijf op haar reizen door Duitsland Italië en Frankrijk. Zeker na de tocht van Aken naar de Waal (in 980), toen de plotselinge tweelings-geboorte plaats vond in het Rijkswald waarbij haar zoon en latere troon-opvolger overleefde; werd het Valkhof een oord dat onverbrekkelijk verbonden was met het voortbestaan der dynastie...'

Tot zover enkele delen uit het interessante kranten-artikel van Ingeborg Meyer-Sickendiek.

Duidelijk blijkt hier weer hoe internationaal onze Valkhof-geschiedenis is! Wij kunnen daarom ook niet genoeg herhalen dat de stad alleen maar voordelen kan vinden bij een -eerlijke contourenuitleg- of een herbouw! Daarom ; -geef Nijmegen zijn historie terug!- Geen glasbouw op historische grond! Breng in een herbouwde burcht de musea onder, U heeft een toeristentrekker bij uitstek!

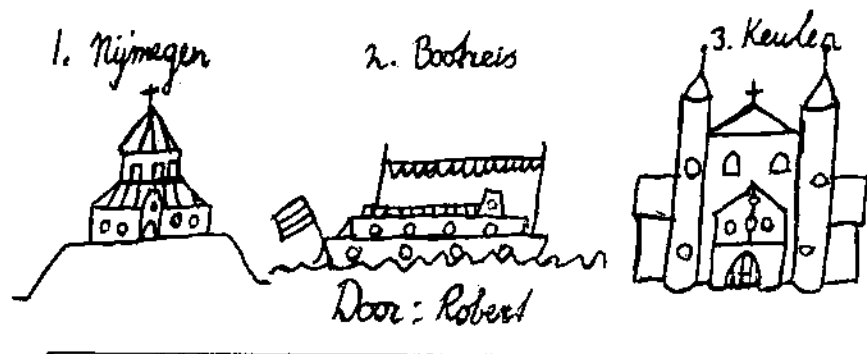
HET VALKHOF-REISJE NAAR KEULEN

door: Robert Vollebregt, 11 JAAR.

Op 1 juni gingen we 's morgens vroeg met een bus naar Düsseldorf in Duitsland. Daar stapten we op de boot samen met een paar paters uit Griekenland. Die vertelden over de ikoon die wij naar Keulen gingen brengen. Een ikoon is een soort schilderijtje. in de boot kon je eten en drinken en vanaf het dek had je een goed uitzicht. Na een tijd varen kwamen we 's middags in Keulen aan en liepen we met een stoet mensen naar de Pantaleonskerk.

In die kerk lag een Keizerin begraven die wel duizend jaar geleden op ons Valkhofkasteel gestorven was, daarom gingen we er heen. De ikoon werd door de paters uit Griekenland aan de kerk gegeven.

Toen dit voorbij was hebben mijn broer en ik nog door de stad gelopen. Daarna liepen we naar de kerk terug, waar we op een pleintje broodjes kregen en drinken. Een uur later stonden de bussen er alweer en daarmee gingen we terug naar Nijmegen, niet meer met de boot. Om 11 uur waren we weer thuis. ik vond het erg interessant.

KASTEEL 'WYCHEN' TE WYCHEN

door: Louk Hendriks.

Wie het kasteel heeft gebouwd is niet bekend. Het muurwerk dateert uit de 16e, begin 17e eeuw en is gebouwd op funderingen van een 14e eeuwse burcht, waarvan resten in het muurwerk van de kelders zijn terug te vinden.

Vermoedelijk is het kasteel gebouwd door Herman v. Bronckhorst. Hij kwam 1536 in het bezit van de heerlijkheid Wychen, maar het is ook mogelijk dat Don Emanuel van Portugal en zijn vrouw Emilia van Nassau het in de Vlaamse 16e eeuwse stijl lieten bouwen of het reeds bestaande voltooiden. Zij zijn in ieder geval in 1609 de bewoners.

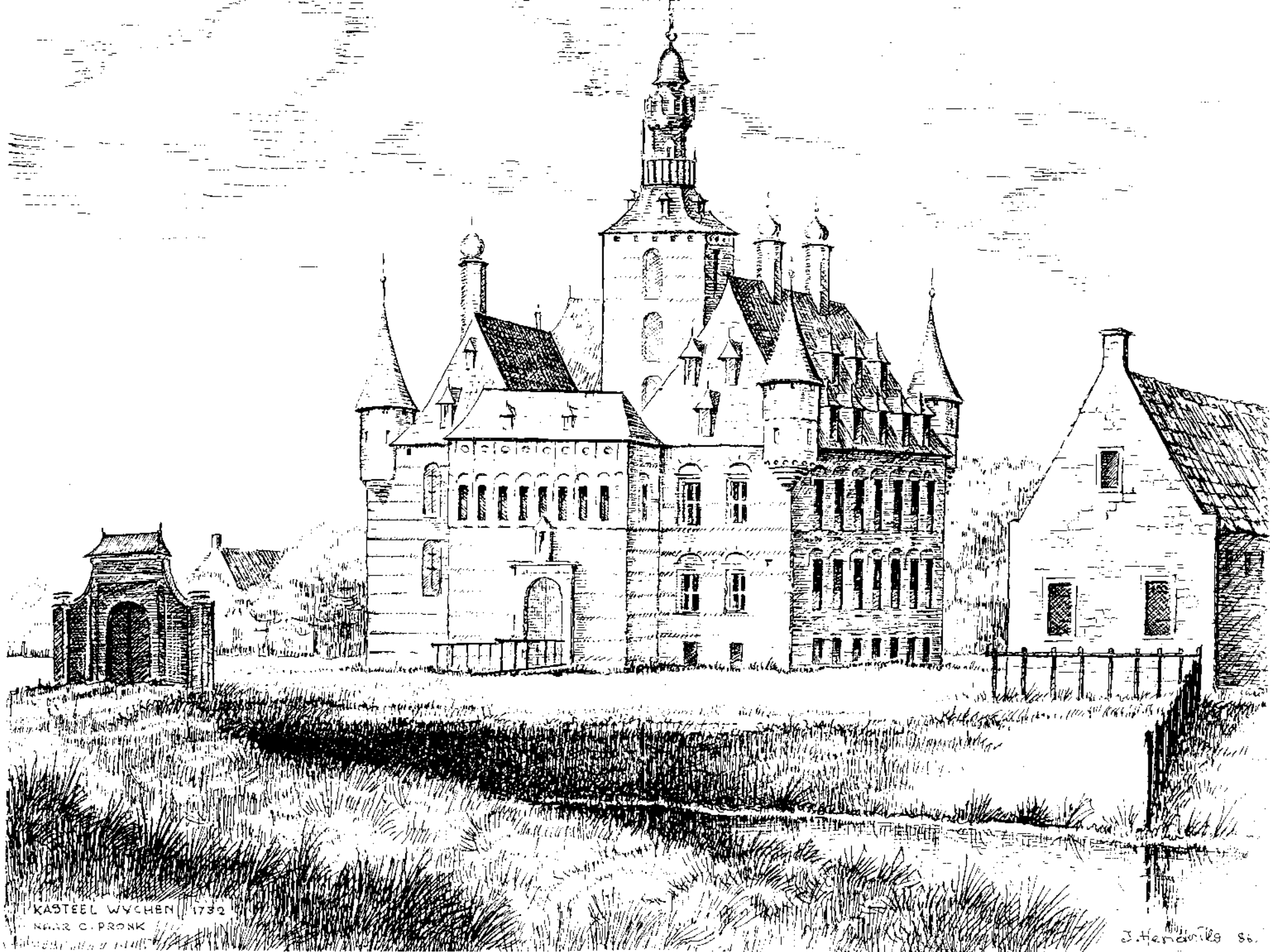
In de nacht van 5 op 6 december 1906 werd het kasteel totaal door brand verwoest, de bewoonster, Jonkvrouwe van Andringa de Kempnaer werd gered en besloot het te laten herbouwen door de Nijmeegse architect F.A.Ludewig.

Het kasteel is eigendom van het Gelders Landschap en is in gebruik als gemeentehuis.

Bron: Het land tussen Maas en Waal; J.H.Manders.

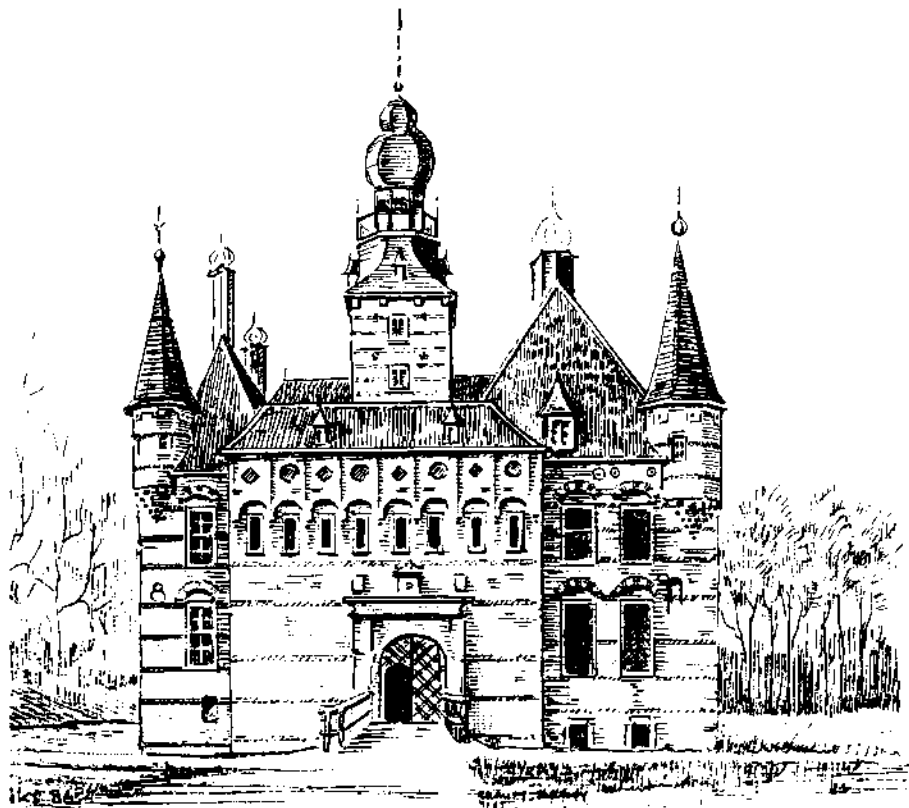
(Deel 10 kastelen in het kwartier van Nijmegen.)

Volgende Blz.; totaal-overzicht van het kasteel in Wychen, blz. 24 het frontaanzicht.

KASTEEL WYCHEN 1732

NARR C. PRONK

Het kasteel in Wychen; naar de ingang gezien. Tekening zoals op vorige blz. ook: Johan Hendriks.

IK BEN OP 6 DECEMBER GEBOREN...
EEN NIMWEEGSE GESCHIEDENIS.

door: Hein van Brienem.

Als de zon heel ver van ons wereldbolletje lijkt af te staan en hier dus maar weinig licht en warmte wordt opgevangen, zitten we duidelijk in de maand december. Om deze kou-periode toch wat aangener te laten worden, zijn er 'huiselijke feesten' zoals; Kerstmis met daarna Nieuwjaar dit alles voorafgegaan door het tot een volksfeest uitgroeide 'Sinterklaas'.

Maar soms kunnen ook andere onverwachte gebeurtenissen in de winter de lichaamstemperatuur laten stijgen. Dit overkwam een jongeman rond 1930, hij was net 16 jaar oud. Nico was een Nijmeegse bakkerszoon al volop werkzaam in het bedrijf van zijn vader waarvan hij in de toekomst het roer moest overnemen.

Dat vakmanschap hier heel hoog in het vaandel stond bevestigde een uithangbord aan de gevel van deze 'warme bakker' in de Houtstraat.

Al jong waren hem de kneepjes van het vak bijgebracht en ontwikkelde hij zich langzaam tot een specialist bij de aanmaak van krenten-broodjes, waar hij overigens als klein kind al 'gek' op was.

Het was altijd heel vroeg opstaan, na het broodbakken ontbijten, dan de winkel in, en als het brood intussen wat was afgekoeld met de transportfiets bestellingen rond brengen. De school was natuurlijk al verleden tijd daar was gewoon geen ruimte meer voor.

Dat wegbrengen van bestellingen was overigens wel leuk, je doorkruisde de gehele stad en leerde met allerlei mensen omgaan, belangrijk voor een toekomstige winkelier.

Het was nu voor december, dus een drukke tijd, toen Niko 'smorgens begon aan zijn Nijmeegse ronde. Deze

keer was er een nieuwe klant bij die in een van de toen nog fraai-groene buitenwijken van de stad woonde.

Voorbij het eindpunt van de elektrische tram bij het Hengstdal, drukte hij wat nieuwsgierig op de deurbel. Er werd geopend door een meisje van zijn leeftijd dat hem met grote ogen aanstaarde. Niko voelde dat zijn wangen warm werden en zei duidelijk verlegen; '...Ik kom het brood brengen..'

'Dat zie ik..' zei ze vrijmoedig; '..ik heet Thea, hoe heet jij?' ze gaf hem een hand.

'Mijn naam is Niko..' Hij vond haar een schoonheid! Affijn, U begrijpt het al, dit 'klikte' meteen. Natuurlijk bracht hij vanaf deze dag graag bestellingen van de Houtstraat naar het Hengstdal waarbij de toekomstige bakker ontdekte, dat je ook in de winter voor iets 'warm' kunt lopen, of fietsen!

Hierbij kon het natuurlijk niet blijven en na enkele weken maakten ze een geheime afspraak om elkaar eens in de 'vrije natuur' te ontmoeten. De keuze-dag werd gepland op Sinterklaas-morgen voor allebei gunstig. Thea zou met de tram naar de stad komen, om 'boodschappen' te doen, Niko zou snel zijn ronde afwerken en hierna zouden zij elkaar ontmoeten om 11 uur bij de Valkhof-brug. Alles verliep naar wens, op vier broodklanten na, had Niko zijn rit voltooid, geen bezwaar, zij woonden in het centrum, dit kon dus na de ontmoeting worden afgewerkt. Zo fietste hij hijgende het plein op. De elektrische tram had Thea al afgeleverd, met de boodschappentas was ze de afspraak compleet nagekomen. Even later wandelde Niko het Valkhofpark binnen, aan de rechterhand zijn schatje en aan de linker de transportfiets. Zelfs het weer scheen mee te werken, zou dit de gelukkigste dag van zijn leven worden? Helaas.. Vanachter de struiken kwam een parkman te voorschijn met hark en schoffel, één van de klanten die hij nog moest bezoeken!

'..Zou dit de gelukkigste dag van hun leven worden? Helaas....'

'Ha, die b kker, al klaor met je werk?' Hij knipoogde: 'E kes aon 't sch rrele..?' Niko voelde zich ontdekt, en zei onzeker; 'Och efkes pauze genomen...' maar intussen ergerde hij zich rot. Dan zei Thea zachtjes; 'Je eige niks van aantrekken..' en ze liepen zwijgend door naar de Waal-uitkijk, U weet wel waar dat bordje hing; 'Hier stond...te knarsetanden..' heel toepasselijk! De park-tuinman die achter hen was aangelopen maakte met veel gekletter het ijzer-hek van de oude kapel open om zijn gereedschap op te bergen en riep: 'H  b kkertje; hebbe' jullie hier wel 's binne' gekeke?' Kijk, dit werd nu een leuke verrassing, die kans wilden ze niet missen. Niko zette de transportfiets tegen de gevel en ging met Thea naar binnen. 'Kiek mar efkes rond..' zei de parkman; 'dan gaoi ik bij 't brugske nog efkes de kruywaoge haole, ik nim oek pause..' en hij stapte naar buiten. 'Wat is 't hier oud en geheimzinnig..' zei Thea, ze voelde plots; hier lag de kans van haar leven. Die kans werd benut met het liefkozen van Nico, ze keek hem weer recht in de ogen en zei: 'Blijf je altijd van me houden? Dan wil ik later met je trouwen..!' Duidelijker kon het niet. Voor hem was het moeilijk, hij wist dat ze niet van krentenbroodjes hield en ook nog niet kon fietsen, maar ze was verschrikkelijk mooi.. 'Ik weet 't nog niet..' zei hij langzaam terwijl zijn wangen weer rood werden..'Laat me nog even denken..' Toen zag hij tranen in haar ogen, voor het eerst in zijn leven voelde hij zich  cht schuldig. Nog geen minuut hierna hoorde hij buiten schreeuwen: 'Blief met je poten uut die mand!..B kker..!!!' Niko rende al naar buiten gevolgd door Thea, twee mannen holden in de verte weg elk met een melkbrood onder de arm terwijl de parkwachter met de kruiwagen kwam aan-

rennen, snakkende naar adem zette hij het ding neer; 'Verdomme, b kker ik bin net te laot gewist  m die bietsers ien de kraog te vatten!' Dan tegen de be- traande Thea; 'Och meske schrei mar nie, fan die paor br odjes sal d'n b kker oek nie ondergaon..' Ondertussen keek Niko in de mand; nog  en brood, de rest..foetsie! Om razend van te worden, moet je voor- stellen;..een schreiend vriendinnetje, een parkman die alles op de voet volgt, en een lege fietsb n! Hier was geen redden meer aan, dit zou thuis een on- vergetelijke gebeurtenis worden! Bij het verlaten van het Valkhof viel voor Niko de beslissing. Hij pakte de hand van Thea en zei vastbe- raden: 'Wat er vandaag ook verder gebeurd, ik blijf voor altijd je vriend! Altijd..' Nu kreeg ook hij tra- nen in de ogen..de handdruk zei verder alles...en, ze trouwden dan ook, zes jaar later.

Nu, 1991,-zestig- jaar verder waren ze opnieuw in de Valkhofkapel, nog altijd arm in arm..'Ja..' zei Niko (als bakker nog altijd actief); 'Moet je voorstellen, daar bij die pilaar stonden we, nog geen zestien jaar oud..Ik kende helemaal geen geschiedenis van deze kapel of van de Byzantijnse prinses Theophano..mijn vrouw ook niet. Moet U eens nagaan hoe het hier al- lemaal gebeurde..op Sinterklaasdag, dus de heilige waarvan ik de naam droeg, en in de kapel die hem was toegewijd viel ons levensbesluit!' Dan zegt hij nadenkend: 'Ja, Nikolaas is inderdaad be- schermheilige van de (levens)reizigers dat hebben we zelf vaak ondervonden. Net als deze kapel hebben ook wij een merkwaaardige geschiedenis.. Weet U dat de naam 'Thea' een beetje op 'Theophano' lijkt?.. Waar- om mijn ouders mij Nikolaas genoemd hebben? Ik ben op 6 december geboren, onze zoon heet ook Nico, nee hij is niet op 6 december geboren maar in de late namid- dag ervoor; op pakjes-avond!

EEN BRIEF VAN KEIZER HENDRIK VI

A. van Goor.

Op 20 oktober 1196 bevestigde Keizer Hendrik VI. een gift die Alardus, Burggraaf van Nijmegen en zijn vrouw Uda, schonken aan de Commandereije van St. Jan. Van deze brief geven wij U de beschrijving en vertaling zoals gepubliceerd in het boek: Handvesten van Nijmegen uitgegeven in 1789 door A. v. Goor Stads- en Quartiers-Drukker te Nijmegen.

Henricus sextus, divina favente clementia Romanorum Imperator semper Augustus et Rex Siciliae; ad aeterni regni praemium et temporalis imperii incrementum apud Regem Regum nobis procicere non ambigimus, si, loca religiosa manutenentes, ea, quae a Christi fidelibus ipsis piaelargitionis studio impenduntur, sub nostra pace ipsis integra conservamus. Quapropter notum facimus universis imperii nostri fidelibus, praesentibus et futuris, quod nos imperiali benignitate ratum habemus et confirmamus, quicquid Alardus Comes de Novomago, et uxor ejus Uda, Hospitali apud Novimagum, quod propriis sumptibus et laboribus construxerunt, de bonis suis, quae ipsorum fuerunt, juste contulerunt, videlicet quatuor Mansos in Villa Degese, in Ewick mansum unum, in Wousick praedium, in Lente praedium; tam haec, quam alia, quae praedictum Hospitali juste possidet, vel collatione fidelium, vel alio quocunque modo juste continebit, in specialem Majestatis nostrae protectionem recipientes. Statuimus ergo et districte praecipimus, ut nulla omnino humilis vel atra, secularis vel ecclesiastica persona praedictum Hospitali in bonis vel personis, quas habuerit, aliquatenus gravare praesumserit, vel molestare. Quod si quis facere praesumserit, triginta libras auri pro poena Camerae nostrae componat. Ad cujus rei certam in perpetuum evidentiam

praesentem cartam inde conscribi jussimus, et majestatis nostrae sigillo communiri.

Datum apud Montem Flasconis, anno Domini millesimo centesimo nonagesimo sexto indict.... decimo tertio Kalendas Novembr.

Vertaaling.

Hendrik de VI, door Gods genade Roomsche Keiser, altijd vermeerder des Rijks, en Koning van Sicilie.

Wij twijfelen niet, of het zal ons bij den Koning der Koningen vorderlijk zijn, en strekken zo tot verweering van een eeuwig, als tot vermeerdering van ons tijdelijk Rijk, indien Wij, beschermende de heilige Gestichten, 't geene door de geloovige Christenen tot Godvruchtige eindens is besteld en gemaakt, dezelve rustelijk en vredelijk doen bezitten en genieten. Derhalven zij kennelijk allen en eenen iegelijken onser getrouwe, en des Rijks onderzaten, zo tegenwoordige als toekomstende, dat wij door Keiserlijke gunst en genegenheid bevestigen en besteedigen, al 't geene Alardus, Burggraaf van Nijmegen(1) en sijne Vrouw Uda aan het Hospitaal of Commandereije van St. Jan te Nijmegen, 't welk sij ten koste van hunne goederen en inkomsten hebben gesticht, wettiglijk geschonken hebben namelijk vier Landhoeven in het dorp Hese, een Landhoeve in Ewick met sijn toebehooren, een in Weurthe, een bouwhof te Woesick, en een te Lent, zo deeze, als alle andere goederen, welke het voorgeschreve Hospital of door gifte der geloovige, of op welke wijze het zoude mogen zijn, wettiglijk bezit, in eene bijzondere bescherming van onse Majesteit neemende. Wij beveelen derhalven en gebieden, dat niemand, hij zij dan van hoogen of laagen stand, geestelijk of waereldlijk, het voorschreve Hospitaal in sijne goederen of personen, welke het heeft, eenigzins ontrust of veranderingen toebrengende; en zo iemand mogte on-

derstaan zulks te doen, zal hij zulks met dertig ponden gouds tot straffe met onse kamer van rekening moeten vereffenen.

In waarheids oorkonde hebben wij dit tegenwoordige charter bevolen te schrijven, en met het zegel onser Majesteit te doen bekragtigen.

Gegeeven den 20 october in den jaare onses Heeren 1196.

(1)

Alardus de Nemage komt reets voor als Getuigen bij de tekening van een brief van Keiser Frederik I, den 2 August. 1174. Men vindt hier een naamlijst der Burggraaven (Arkstee bl. 193 beginnende met:

Memnardus comes de Niumage 1165. Dezelve kan vermeerderd worden met Herimannus Comes de Novimagio in den jaare 1176, Johan van Doornick 1328, Reinold Siboldts 1329, Johan van Meer 1337, Derick van Brienen 1337, Wolter van Wusick 1341, Tilman van Gruesbeeck 1344, Derk van Lent 1347, Henrick van Mijerlar 1356, Arnoldus van Hoemen, junior 1375, Aerent van Leijnen 1377, Johan van Bonenburg Heer van Ubbergen 1379, Johan van Woesick 1389, Gaert ven Hoemen 1394, Roelof van Wuerden 1395, Udo ten Boesen 1397, Fijerken van Berchuijsen 1401, Henric van Appeltern 1406, Johan Puls 1413, Henric de Galen 1422, Deric van der Hautart 1426, Otto v. Blitterswick 1435, Johan Verboet 1437, Peter Vighe Gz 1451, Gerrit van Lijenberch 1472, Deric toe Horst 1475, Johan van Boenijngen 1478, Reinir toe Broichhuijsen 1485, Theodorus Vighe 1509, Johan Golstein 1535, Reinir van Wijhe Heer van Hernen 1545, Frans van Galen 1558.

Al genoemde personen 'bewaakten' als Burggraaf de Keizerlijke bezittingen op het Valkhof. Burggraaf Alardus en zijn vrouw Uda kunnen als de stichters worden gezien van het Johanneters-klooster met hospitaal aan de hendaagse Korenmarkt, nu 'Commanderie' genoemd. Na de oorlog werd dit complex geheel herbouwd.

VERSLAG VAN DE LEDENVERGADERING OP 16 APRIL 1991

Door: Nol Verhaaff (secretaris)

1. Opening door de voorzitter.

De voorzitter opent de vergadering door alle mensen die op deze avond aanwezig zijn welkom te heten. Daarbij besteedt hij bijzondere aandacht aan het feit dat we al jarenlang te gast zijn aan boord van de 'Keizerstad', welke ruimte ons altijd welwillend ter beschikking wordt gesteld door de Heer Ed Thonissen. Om hieraan niet zomaar voorbij te gaan, heeft de vereniging een oorkonde gemaakt die door de secretaris zal worden aangeboden. Ook geeft hij aan blij te zijn met de grote opkomst, omdat de kou en het feit dat Toon Hermans op de televisie is, grote hindernissen vormen om naar deze vergadering te komen.

2. terugblik op de activiteiten in 1991.

Allereerst geeft de voorzitter door dat het houden van een manifestatie rond de sterfdag van Theophano niet door gaat. De gemeente heeft geen interesse om daadwerkelijk mee te werken. We zijn hierover zeer teleurgesteld. De bedoeling is dat wij nu zelf een herdenken organiseren, zeker nu steeds meer mensen de Nikolaaskapel bezoeken en de belangstelling vooral wat de historie betreft nog steeds toeneemt. De Heer van Brienen, geeft een overzicht van de activiteiten die rond het Theophano-jaar op stapel staan;

- het houden van een informatieve tentoonstelling.
- Op 31 mei 1991, een klokkenspel in het park. Daarna in de Molenstraatskerk een Grieks-Orthodoxe-vesperdienst.

Byzantijnse klokkenmelodieën klonken op 31 mei over het Valkhof als begin van de Theophano-herdenking 1991 (Foto; Antoon Janssen)

- Daar zullen bisschop Ernst van Breda en andere prominenten hun opwachting maken.
- Op 1 juni 1991 vertrekt een bus naar Kaisersweerd om daar aan te sluiten bij de Duitse, Griekse en Poolse geïnteresseerden om gezamenlijk per boot naar Keulen te gaan en daar in de Pantaleonskerk Theophano te herdenken.
- In de Pantaleonskerk zal een ikoon worden opgesteld als geschenk van Kleve en Nijmegen.
- Op 15 juni volgt een bezoek aan Essen en de ikonen tentoonstelling in Recklinghausen.
- In augustus volgt nog een grensland-route met een bezoek aan kerken die door Keizerin Theophano gesticht of begunstigd werden.
- Een herdenkingsconcert is nog in voorbereiding.

3.Financieel jaarverslag en begroting.

De Heer Kruse licht het jaarverslag toe. 1990 was een fortuinlijk jaar, hadden we vorig jaar nog vastgesteld passen op de plaats te moeten maken, nu blijkt dat we daar geen zorg meer over hebben. Deze gunstige situatie is ontstaan uit de volgende oorzaken:

- De porto-kosten waren aanzienlijk minder dan begroot!
- De papierkosten waren minder.
- Er waren meer giften dan begroot, f 2000- gulden is binnengekomen aanzienlijk meer dan geschat. Begroot was f 750.-

Het bestuur heeft een bedrag voorgedragen ter overheveling naar de Valkhofstichting.

Door het vastzetten van een spaarrekening op hoge rente is het mogelijk dat 'boete-vrij' eventueel weer

geld kan worden opgenomen. Het bedrag dat ieder jaar zal worden overgemaakt, bedraagt f 200.-.

Vragen en opmerkingen vanuit de zaal:

Is het zo dat we altijd onafhankelijk en op eigen krachten kunnen werken?

-We zijn onafhankelijk, maar met activiteiten gebruiken we de stichting.

Is herbouw wel mogelijk, overal zie je dat herbouw van de grond komt terwijl hier na dertien jaar nog niets is gebeurd! Dat is toch diep treurig?

-De voorzitter antwoordt; Niet alles kan herbouwd worden. In 1996 is het 200 jaar geleden dat de burcht is afgebroken, het zou mooi zijn als er tegen die tijd een deel van onze plannen gerealiseerd zouden zijn.

Is het niet zinnig dat de Valkhofvereniging, de politiek meer probeert te interesseren, waarbij naast de gemeente ook de Provincie en het Rijk betrokken moeten worden?

-Geantwoord wordt dat we helaas in een 'Nijmeegse situatie' zitten, waar men niet in onze plannen wil geloven. Er is nu eenmaal medewerking nodig voor onze plannen zodat er iets van de grond kan komen. Verder moet dan het particulier initiatief ons steun in de rug geven.

Hoe zit het eigenlijk met de plannen van stichting: 'Nijmegen Nu', die aangeven dat er mogelijkheden zijn voor een opwaardering van 'Het Valkhof'?

Het bestuur heeft exemplaren van de daarover verschenen nota opgevraagd, die wij gaan bespreken, waarna wij ons standpunt zullen moeten bepalen.

Vanuit de zaal wordt daar geen genoegen mee genomen. Er zijn n.l. enige verhalen waarbij men de poten onder ons streven probeert weg te halen. We kunnen niet wachten en moeten nu een standpunt innemen. Wij behoren er bij te zijn en misschien wat bundelen. Waarom

kunnen zij dit nu wel en blijven wij op de achtergrond? Wij kunnen toch ook wel wat, we hebben immers 13 jaar ervaring? De onvrede wordt ook vanuit het bestuur gedeeld.

Vanuit de zaal worden enkele actiepunten aangedragen te weten:

-We moeten zoeken naar andere mogelijkheden om kapitaal bij elkaar te krijgen.

-We moeten onze interesse verbreden en overal waar activiteiten wel lukken, te rade gaan.

-Willen we over vijf jaar iets te vieren hebben, dan moeten we nú beginnen, ons nú een taak stellen en ideeën uitwerken.

-We moeten ons 'contourenplan' inpassen in de plannen van 'Stichting Nu'.

-We moeten de 'Valkhofstichting' nieuw leven inblazen.

-We moeten de gemeente medewerking en geen tegenwerking vragen.

4. Bestuur en commissies.

Het bestuur kondigt aan dat we afscheid gaan nemen van Mevr. L.Hendriks als bestuurslid. Het gevolg is dat de redactie van het Valkhofnieuws, te krap in haar mensen zit, en dringend uitbreiding nodig heeft. Vanuit de zaal wordt gevraagd hoe het nu zit met de heren Hubers en Burgers.

-De Heer Burgers heeft het erg druk en kon bij deze vergadering ook niet aanwezig zijn. Voor de Hr Hubers was het achteraf gezien toch erg moeilijk zijn belofte waar te maken, daarom heeft hij toch liever afgezien van een bestuursfunctie.

Vanuit de zaal geeft de Heer v.d. Heuvel uit Malden aan dat hij wel projectwerk wil doen. Ook wordt medewerking aangeboden voor het schrijven van stukjes in het Valkhofnieuws.

De kascommissie heeft de financiële stukken gekon-

troleerd en goedbevonden.

Na de pauze werd een zeer goede dia-serie vertoond, over het leven van Elionora van Gelre. Het verhaal werd aandachtig gevolgd ook al omdat hierin ons Valkhof voorkwam. De samenstelling en uitvoering van de serie lagen in handen van de Heer van Ellinkhuizen uit Arnhem.

Tijdens de vergadering hebben zich twee nieuwe leden aangemeld.

Nol Verhaaff secretaris.

Discussiestuk voor het beleid in de komende jaren, door Nol Verhaaff, secretaris van de Valkhofvereniging.

'OP WEG NAAR EEN NIEUW ELAN VOOR HET VALKHOF'

De titel zegt het al; 'op weg naar een nieuw elan' er gaat iets niet goed in onze vereniging. Het lijkt of iedereen in slaap is gevallen en dat gezonde kritiek niet meer wordt gehoord. Zelfs in het bestuur vindt kritiek weinig of geen gehoor.

Dit ligt niet aan het feit dat er geen mensen zijn die het Valkhof een warm hart toedragen en er hard voor werken, maar door een vorm van besluiteloosheid dit is gevaarlijk voor onze vereniging en het Valkhof. De geschiedenis van Nijmegen, vooral de jongste, leert ons dat als niemand zich over monumenten ontfermt, veel van wat er hiervan nog over is, ten prooi zal vallen aan prestige-objecten van de gemeente. Er zal dus iets moeten gebeuren, ook binnen de Valkhofvereniging.

Laten we eens kijken wat de doelstellingen van de vereniging zijn die in de statuten werden vastgelegd:

DOELSTELLINGEN VAN ONZE VERENIGING:

- Het in brede kring belangstelling kweken voor het Valkhof te Nijmegen in de meest ruime zin.
- Het bestuderen van de mogelijkheid van gehele of gedeeltelijke opbouw van de burcht.
- Het ijveren voor het toeristisch aantrekkelijk maken van het Valkhof in de meest ruime zin.

Wat komt ervan terecht?

Deze vraag heb ik mij als actief lid van de vereniging meerdere malen gesteld. Ik moet dan constateren dat we als bestuur keurig de lopende zaken afhandelen; dat er veel te veel van van enkele mensen wordt gevraagd, als het gaat om het openhouden van de Nikolaas-kapel, het regelen van activiteiten en het verzorgen van de hierbij begeleidende informatie.

Er zijn te weinig jongeren die taken kunnen overnemen. Aan een oplossing voor deze problemen wordt naar mijn mening niet of nauwelijks gewerkt. Er is duidelijk gebrek aan een stimulerende figuur die ook de zaken nog goed coördineren kan. Er is geen actieplan van de vereniging waaraan onze doelstellingen getoetst kunnen worden.

Hoe nu verder?

Dat dit zo niet door kan gaan, staat als een paal boven water. Steeds meer komt er vanuit de leden kritiek maar het bestuur reageert daar niet goed op! Het is niet nodig om schuldigen te zoeken, maar wel er op aan te dringen dat we naar de leden luisteren en met hun opmerkingen ook echt wat doen! Wij zouden b.v. de volgende actiepunten eens op een rijtje kunnen zetten:

Aktiepunten;

We gaan de leden meer betrekken bij het werk van onze

vereniging.

We gaan werken aan een actieve kadergroep die onder verantwoordelijkheid van het bestuur allerlei acties uitvoeren om een zo groot mogelijke bekendheid aan het Valkhof te geven.

We gaan met andere groepen in het land waar herbouw of restauratie van monumenten 'wél' gebeurd contact zoeken om strategieën te ontwikkelen voor realisering van onze doelstellingen.

We zoeken contact met mensen binnen de gemeente en proberen zo de mogelijkheden voor meer medewerking te onderzoeken.

We brengen bedrijven en instellingen op de hoogte van onze ideeën over het Valkhof, en tasten de mogelijkheden af om tot medewerking en sponsering te komen.

We zoeken contact met monumentenzorg om tot een reëel inzicht te komen van de problemen die samenhangen met de herbouw van het Valkhof.

We zoeken publiciteit, onder het motto van: 'De aanhouder wint!'

Hiermee wil ik nu aangeven wat zou kunnen gebeuren.

Via een discussie met onze leden, moet het mogelijk zijn dit te bereiken. Het blijft erg belangrijk dat de leden hun stemmen laten horen, nog liever dat ze ons bedelven onder reacties! Het is dus ook belangrijk dat meer mensen actief aan ons werk deelnemen.

Dit is mijn idee van aanpak, ik hoop dat de leden na het lezen ons berichten hoe zij hierover denken.

**MET DE HANDEN INEEN, ZAL HET VALKHOF KUNNEN HERRIJZEN!
GEZAMELIJK DE SCHOUDERS ERONDER EN WE ZULLEN AL ONZE
DOELSELLINGEN WAAR KUNNEN MAKEN!!**

Reacties zijn welkom bij het dagelijks bestuur; p/a
Nol Verhaaff, Tolhuis 22 32, MC NYMEGEN.
Telefoon; 080 450672.

De boottocht over de Rijn (Verständigungsfahrt) naar Keulen werd een belevenis voor jong en oud!
De dertienjarige Minne van Haaren zag daar voor het eerst in haar leven van dichtbij een priester uit de Oosterse Kerk. Nog boven de kabbelende golfjes in de Rijn kwam bovenstaande tekening tot stand, waarvan hier een copie.

UIT DE LEDENADMINISTRATIE

G.Hermans

Het laatste bericht van de ledenadministratie dateert van december vorig jaar. Onze vereniging telde toen precies 630 leden. Tussen de laatste weken van december 1990 en half november 1991 zijn 58 mensen toegetreden tot de Valkhofvereniging. Het huidige aantal leden komt daarmee op 652. Dat is het resterende aantal, nadat 'de opzeggingen', 'de gevallen van overlijden' en 'de verhuizingen zonder kennisgeving van adreswijziging' hierop in mindering zijn gebracht.

Echte opzeggingen komen relatief weinig voor; het gaat om minder dan 1,5 % per jaar. Voor 1992 hebben momenteel vijf mensen (nog geen 0,8 %) hun lidmaatschap opgezegd. Duidelijk groter is het aantal mensen dat jaarlijks moet worden uitgeschreven omdat zij na twee schriftelijke herinneringen hun contributie nog niet hebben voldaan. In 1990 ging het om 18 mensen die zo hun lidmaatschap zagen beëindigen. Naar het zich laat aanzien worden het er dit jaar twaalf. Al met al een sterke verbetering t.o.v. het jaar 1989. Toen bedroeg dit aantal nog circa 40.

Toch is beëindiging van het lidmaatschap niet altijd de bedoeling. Het komt geregeld voor dat mensen zich enige tijd later opnieuw als lid laten inschrijven. Het is natuurlijk ook denkbaar dat leden niets meer van zich laten horen omdat ze het oneens zijn met de wijze waarop het bestuur en/of (een) commissie(s) de belangen van het Valkhof behartigen of omdat andere zaken niet bevallen. In dat geval raad ik u aan: laat het ons alstublieft weten! Maak het bestuur (liefst schriftelijk -- Bestuur Valkhofvereniging, Postbus 1390, 6501 BJ Nijmegen) deelgenoot van uw grieven of bevindingen. Een andere mogelijk-

heid om uw mening kenbaar te maken is uiteraard de jaarlijkse ledenvergadering. Uw opmerkingen en kritiek kunnen zeer waardevol blijken te zijn. Sedert de oprichting van de Valkhofvereniging, dertien jaar geleden, zijn bij het bestuur vrijwel geen brieven met op- of aanmerkingen binnengekomen.

De 58 nieuwe leden zijn:

Fauré	Brasschaat (België)
Heezen	Laag Keppel
Peters,G.	Nijmegen
de Jong-Schreuder	Nijmegen
Schretlen	Nijmegen
Hartskeerl	Nijmegen
Zurbier	Delft
Tasma	Nijmegen
Mesters	Nijmegen
Peters,J.	Nijmegen
van Lienden	Nijmegen
van Voorst	Nijmegen
P.J.Meertens-Instituut	Amsterdam
van Benckendorff-	
de Boer	Zeist
Joosten	Houten
Hendricks	Nijmegen
Kampschreur-Jaspers	Nijmegen
Biermasz	Nijmegen
Klaassen	Nijmegen
van der Putten	Nijmegen
van de Berg	Nijmegen
van Haalen, D.	Nijmegen
Verkerk	Nijmegen
Uijen	Nijmegen
Roosen-Brinkman	Nijmegen
Claessen	Nijmegen
Sengers-v.d.Ploeg	Nijmegen
Grol	Nijmegen

van Hoof	Nijmegen
van Midden-Jape	Nijmegen
van Diggelen-Theeboom	Nijmegen
Stichting Heemkundekring	
De Grensstreek	Mook
Schmidt-Klewitz	Essen (Dld)
Frauegemeinschaft	
Pantaleonsparre	Köln (Dld)
Pfarrgemeinde St.	
Pantaleon	Köln (Dld)
Schakel	Amsterdam
van Eck	Oss
van Baardewijk	Nijmegen
Ratering Arntz	Nijmegen
Claassen	Nijmegen
Lieskamp	Nijmegen
Leuring	Amsterdam
Laarakker	Bergen (L)
Zwart	Venlo
van de Veen	Beek (L)
Emmen	Nijmegen
Blessing	Nijmegen
Watson	Nijmegen
Gerritsen	Nijmegen
Schouten	Nijmegen
Folmering	Nijmegen
Grotens	Nijmegen
van Haalen, M.	Nijmegen
Elsenburg	Nijmegen
Ravestijn	Nijmegen
Kuiper	Nijmegen
Pool	Nijmegen
Aenqenhevster	Kranenburg (Dld)

Intussen hebben zich nog 16 nieuwe leden aangemeld. Deze namen zullen pas in het volgende boekje verschijnen. Het ledental is nu gestegen tot 668.

- INHOUD;		PAG.
Voorwoord:	Redactie	1
Op de sporen van Keizerin Theophano. Deel II	Henk Schoonwater	2
Een woord van dank.	Bestuur.	8
Terugblik op de Theophano herdenking.	Pius Kruse	10
Een opmerkelijk krantenbericht.	Hein van Brienens	18
Valkhof-reisje naar Keulen, verslag van een 11 jarige.	Robert Vollebrect	20
Kasteel Wychen te Wychen.	Louk Hendriks	21
Een 'Nimweegse' geschiedenis op het Valkhof.	Hein van Brienens	25
Een brief van Keizer Hendrik VI.	A. van Goor	30
Verslag van de ledenvergadering op 16 april.	Nol Verhaaf	33
De 'indruk' van een reis.	Minne van Haaren.	41
Uit de ledenadministratie.	Gerard Hermans	42
Foto's; Antoon Janssen, Mevrouw Radke.		
Tekeningen; Johan Hendriks, H.v.Brienens, R.Vollebrect, M.v.Haaren.		

Wij WENSEN AL ONZE LEDEN GELUKKIGE FEESTDAGEN EN EEN VOORSPOEDIG 1992.

Dank zij de medewerking van de St. Pantaleons-Pfarrgemeinde zal ditmaal voor het eerst een kleurenbijlage het Valkhofnieuws sieren: de Nikolaas-ikoon en het Theophano-mozaiek.